

Sezona 12/13

Vilijam Šekspir
OTELO

JDP

JUGOSLOVENSKO DRAMSKO POZORIŠTE

Beograd
www.beograd.rs

Република Србија
Министарство културе и информисања

Sezona 2012/13.

Vilijam Šekspir
OTELO
Reditelj Miloš Lolić

Premijera na Sceni „Ljuba Tadić“ 23. decembra 2012.

**IZOSTAVLJENA
STRANICA...**

Jugoslovensko dramsko pozorište

Vilijam Šekspir

OTELO

William Shakespeare

Othello

Prevod Živojin Simić i Sima Pandurović

Reditelj Miloš Lolić

Dramaturg Periša Perišić

Scenograf Jasmina Holbus

Kostimograf Maria Jelesijević

Kompozitor Nevena Glušica

Scenski govor Ljiljana Mrkić-Popović

IGRAJU

Otelo VOJIN ĆETKOVIĆ

Jago NIKOLA ĐURIĆKO

Desdemona MILENA ŽIVANOVIĆ

Brabancio BRANISLAV LEČIĆ

Dužd GORAN DANIČIĆ

Kasio RADOVAN VUJOVIĆ

Emilija DUBRAVKA KOVJANIĆ

Bjanka LJILJANA MEĐEŠI

Rodrigo NIKOLA RAKOČEVIĆ

Lodoviko DUBRAVKO JOVANOVIĆ

Montano STEFAN BUNDALO

Gracijano DEJAN DEDIĆ

Herald BANE JEVTIĆ

Organizatori Vladimir Perišić

Bobana Nikolić (u okviru programa Univerzitetska radna praksa)

Inspicijent Dušan Milosavljević

Sufler Ksenija Ćirica

Asistent scenografa Dragomir Nikolić

Asistent kostimografa Helena Klešić

Dizajner svetla Svetislav Calić

Premijera na Sceni „Ljuba Tadić“ u nedelju, 23. decembra 2012. godine u 20 časova.

Sadržaj

UMESTO BIOGRAFIJE – ŠEKSPIR I MEDITERAN Jelena Kovačević	5
Gorčin Stojanović AD ESSENTIAM: REDUKCIJA KAO OBILJE.GOVORNI PROSTOR	8
OTELOVA LJUBAV JE USEK ČISTE DRUGOSTI Izvodi iz razgovora s rediteljem Milošem Lolićem Razgovor vodila Jelena Kovačević	11
Periša Perišić ODSJAJI U TUĐEM OKU	14
Dimpna Kalahan BRIŽLJIVO SA TKANINAMA	17
Valter Koen TRGOVINA U OTELU	27
<i>Otelo</i> u Jugoslovenskom dramskom pozorištu, 25. novembar 1977.	30
Biografije	32
Summary	36
Beleška o programu	38

UMESTO BIOGRAFIJE – ŠEKSPIR I MEDITERAN

Jelena Kovačević

Šekspirove drame koncentrisane su na Mediteran – gotovo dvadeset od ukupno trideset sedam Šekspirovih komada smešteno je u mediteransko okruženje. Fokusiranje na Mediteran ne znači da je Šekspirova slika sveta evrocentrična. U doba renesanse Mediteran je bio multikulturalni svet, a najnovija proučavanja posebno ističu značaj koji je Otomansko carstvo igralo u ekonomskom, političkom i kulturnom razvoju XVI veka. U dramama kao što su *Mletački trgovac* i *Otel* Šekspir se bavi složenim odnosima i igramu hrišćana, Jevreja i muslimana u Veneciji i drugim mediteran-

skim mestima. Mediteran je za Šekspira imao kako istorijsku tako i geografsku dimenziju. Više od pola mediteranskih drama smeštene su u antiku i odraz su Šekspirove svesti da njegovo renesansno doba počiva na klasičnom nasleđu.

(Paul A. Cantor „The Shores of Hybridity“, 2006)

Mediteran u Šekspirovom delu, bilo da je mitski prostor pronađen u antici ili da je formiran na savremenim istorijskim događajima, pre svega je teritorija imaginativnog i omiljena „destinacija“ Šekspirove publike.

- 1567. Artur Golding je preveo Ovidijeve *Metamorfoze* na engleski.
- Posle 1570. Prepostavlja se da je Šekspir u svojoj stratfordskoj školi učio latinski, kao i osnovne istorijske događaje i kulturu antičkog mediteranskog sveta.
- 1578. Izvedena je prva drama s antičkim motivima iz perioda engleske renesanse – Stefan Gosen je za Lesterovu družinu napisao *Katilinijeve zavere* (*Catiline's Conspiracies*). Drama je izgubljena ali se zna da je zaplet preuzet od Cicerona. U dokumentu o plaćenim (dakle, izvedenim) predstavama različitih glumačkih družina zabeleženo je dosta naslova zagubljenih komada i nepoznatih autora na antičke teme.
- 1584–1588. Lili piše *Galateju* za družinu Polova deca, a 1588. Lodž *Rane gradanskog rata* za Admiralovu družinu (drama nije sačuvana).
- 1589–1593. Svoje prve drame Šekspir smešta u mediteransko okruženje. Za *Komediju zabune* osnovni zaplet je pronašao kod Plauta, u komediji *Menehmi*, a obogatio ga je dodatnim likovima, i motivima iz Plautovog *Amfitriona*. Radnja je smeštena u Efes, u koji stiže trgovac iz Sirakuze.
- Komedija *Dva viteza iz Verone* odvijaja se u Veroni, Milanu, Mantovi, ali izvor ima u drami portugalskog pisca Žorža d Montemajora *Dijana*.
- Kristofer Marlou piše *Malteškog Jevrejina*.

1592. Veliki uspeh Šekspir je doživeo s prvom tragedijom *Titom Andronikom*, jednom od rado igranih drama narednih desetak godina. Sukob rimskog vojskovode Tita Andronika i gotske kraljice Tamore nema pokriće u istoriji, i ukazuje na omiljenost mediteranskog antičkog seta.
1593. Prema desetoj knjizi Ovidijevih *Metamorfoza* Šekspir piše svoju prvu poemu *Venera i Adonis*. Odnos dva lika podseća na Ticijanovu sliku (kopiju, 1554) na istu temu. U Londonu su zbog kuge zatvorena sva pozorišta, a Vilijam delo posvećuje svom patronu Eru od Sauthemptona.
- 1593–1594. Koristeći se kastiljanskom pričom o braku mladića i furiozne žene, motivom o Sokratovoj ženi Ksantipi i prilagodivši narodnu tradiciju, Šekspir smešta još jednu komediju u Veronu, *Ukroćena goropad*.
- 1594–1595. Prema motivu iz Ovidijevih *Fastija* i istorije Rima Tita Livija Šekspir piše poemu *Otmica Lukrecije* i, kao i prethodnu poeziju, posvećuje je Eru od Sauthemptona.
Tragediju *Romeo i Julija* smestio je u italijanske gradove, Veronu i Mantovu.
Kralj od Navare i tri plemića zaklinju se da će se tri godine baviti samo naukom i izbegavati društvo žena – u *Nenagradenom ljubavnom trudu*.
1595. Tomas Nort je preveo s francuskog i objavio Plutarha, *Životi*. Iz ove knjige Šekspir je crpeo materijal za drame *Julije Cezar*, *Koriolan* a ponajviše za *Antonija i Kleopatru*, preuzimajući čak cele govore. Začinjeno grčkim bogovima i likovima i smešteno u Atinu i njenu okolinu, *San letnje noći* je čudesno delo za koje Šekspir nije imao ni jedan direktni izvor.
- 1596–1597. Zbirka italijanskih priča *Il Pecorone* poslužila je delimično za likove i zaplet u *Mletačkom trgovcu*.
1598. U sicilijanski gradić Mesinu smeštena je radnja komedije *Mnogo vike ni oko čega*.
1599. Šekspirovi savremenici, dobro upućeni u grčku i rimsku istoriju, gledajući *Julija Cezara*, mogli su lako povući paralelu između Cezara, s kojim počinje rimska carska uprava a koji nije ostavio za sobom potomke, i kraljice Elizabete I s kojom će, videlo se, zavrišiti dinastija i vladavina Tjudora pa je haos pretio da se vrati u Kraljevinu.
1601. Romantična atmosfera *Bogojavljenske noći* počinje brodolomom, koji će glavnu junakinju Violu dovesti na obalu Ilirije (Dalmacija – Dubrovnik – Crna Gora – Albanija).
1602. Prepostavlja se da je premijerno izvedena drama *Troil i Kresida*, mada nema traga o tome. Možda su neki grčki likovi bili isuviše direktna karikatura savremenika pa je premijera prekinuta. Ali ako komad nije stekao popularnost, priča o padu Troje bila je svima bliska, uglavnom iz pseudo-homerskih srednjovekovnih dela, Čosera i sl.
1604. Mletački dužd šalje brodove na Kipar ne bi li Venecija sprečila da ostrvo osvoje Turci – to je početak *Otela*, i istorijski fon priče. Rat o kome je reč odvijao se 1570, a Šekspir je o njemu mogao čitati u *Istoriji Turaka* Ričarda Nola (1603) i kod Gaspara Kontarinija *Venecijanska država i vlast* koji je preveden na engleski 1599.
- 1604–1605. Iz devete priče trećeg dana Bokačovog *Dekamerona* što je do Šekspira stigla u prevodu Vilijama Pejntera, potiče zaplet komedije *Sve je dobro što se dobro svrši*. Junaci se kreću po Parizu, Firenci, Marseju. Možda stoga što su kralj Džejms I pa i mnogi engleski plemići grcali u dugovima zbog ekstravagantnog ponašanja i skupocenih poklona prijateljima, komad *Timon Atinjanin* nije odmah prikazan. Radnja se odvija u Atini, a ime asocira na antičkog mizantropa iz vremena Peloponeskih ratova o kome je ostao trag kod Plutarha i Lukijana.

- 1606.** U *Antoniju i Kleopatri* najčešće su promene mesta radnje, uzduž i popreko celog Rimskog carstva. Radnja se istorijski nastavlja na *Julija Cezara*, a priča je preuzeta iz dobro dokumentovanog života Marka Antonija u Plutarhovim *Životima*.
- 1607.** Radnja komada *Perikle* odvija se u raznim gradovima Mediterana, Sirijskoj Antiohiji, feničanskom gradu Tiru, Pentapolju i drugde.
- 1608.** Radnja drame *Koriolan* je poluistorijska, o borbama plebsa i patricija u Starom Rimu, najverovatnije pisana prema Plutarhovim *Životima*.
- 1610.** Drama *Simbelin* smeštena je u I vek n.e; radnja spaja predhrišćansku Britaniju i Rim, pa tako delimično pripada mediteranskim komadima. Lik Jakima ima Jagovih crta.
- 1611.** Šekspir piše svoje poslednje veliko delo *Buru*: Milanski knez Prospero s kćerkom Mirandom dospe na pusto ostrvo (u Atlantiku), a tu uspe da dovede i napuljskog kraljevića Ferdinanda. Mladi se venčaju i svi putuju nazad u Napulj. *Bura* je primer kako se na sceni modeluje i kako funkcioniše prostor imaginativnog kod Šekspira.
- 1613–1614.** *Dva plemenita rođaka*, komad koji je Šekspir napisao u saradnji s Džonom Flečerom, još je jednan ulazak u prostor Atine, Atinske šume i Tebe. Zaplet je pronađen kod Čosera.

Nebojša Rakočević (Rodrigo), Nikola Đuričko (Jago)

Gorčin Stojanović

AD ESSENTIAM: REDUKCIJA KAO OBILJE.GOVORNI PROSTOR

Teatar kojim se bavi Miloš Lolić – zapravo, vreme je to izreći: *teatar Miloša Lolića* – nahodi se u temeljnomy postupku redukcije. Kad reč „svođenje“ u našem jeziku ne bi imala izvestan prizvuk *svodivosti* na svoje negativno, negatorsko značenje, latinsko *reductio* ne bi bilo nužno. Ali, jeste: redukcija nije ovde stvar odsustva moći da se (o)vlada punoćom celine, nego jasan stav, estetski koliko i etički.

Ponekad se takav postupak imenuje „minimalističkim“. *Kako* kome *drago*, ali minimalizam kao termin iz, pre svega, sfere likovnih umetnosti, kao, još bliže, opisna poštupalica, zgodan pojam pod koji je podvediva raznoredna, često posve protivrečna *građa* („materijal“), ovde nije dostatan. Svoditi – evo te reči, evo tog značenja – estetski postupak redukcije na kunsthistorič(ars)ku kategoriju naprosto nije etički ispravno. Reč bi, naime, bila o laži: redukcija je – ako je! – približavanje onom esenciskom i esencijalnom u pozorišnom činu.

I odmah razočarajmo pozorišne demagoge: ne radi se o jednačini „teatar je jednak glumcu“ – jer nije, teatar je uvek i samo jednak predstavi, ona je ishodište i uvir

pozorišta. Glumac je uvek (*uvek već*, kažimo sa slavnim filosofom) u središtu svakog esencijalističkog pristupa teatru. Pa tako i kod Lolića. Reč je, međutim, o preciznom estetsko-etičkom postupku redukcije na *suštinsko* teatra, na *suštinsko predstave*.

U tome počiva paradoks reduktionističkog (pre)obilja koje nudi/proizvodi Lolićev *teatralizam*. Bivajući „svedenim“ i „minimalističkim“, ovaj postupak jest, uistinu, oslobođajući: pozorište se ovaploćuje samim sobom na onaj isti način na koji to čini i barokni teatar; bivajući „svedenim“, teatar pronalazi svoju esenciju i njome, bez pozajmica iz drugih medija, ali sa svešću o svojoj sintetičkoj, sinkreatičkoj moći, dejstvuje iz srca svoje zbilje – scenske realnosti. Prostije rečeno, Miloševe predstave nastaju iz sebe samih i u sebe same se vraćaju, implodiraju, poput crnih rupa teatarske antimaterije. Još jednostavnije: glumac i njegov *govor* postaju *prostor* predstave, a scenografski prostor („dekor“) predstavlja estetski *višak*, onaj u kome se krije bartovski užitak. Zadovoljstvo (*plaisir*) u tekstu i izvan teksta, u tekstu predstave, ostaje književnosti; uživanje, užitak (*jouissance*) – kod Barta stvar komedije – pripada prostoru pozorišta.

**IZOSTAVLJENE
STRANICE...**

Beleška o programu

U pripremi ovog programa korištena je sledeća literatura:

- *Marxist Shakespeare*, ed. Jean E. Howard & Scott Cutler Shershow, London – New York, Routledge, 2001
- *Othello*, edited and with an introduction by Harold Bloom, Bloom's Shakespeare Through the Ages: *Othello*, New York, Infobase Publishing, 2008
- *The Oxford Companion to Shakespeare*, ed. Michael Dobson & Stanley Wells, Oxford University Press, 2001
- *Shakespeare and the Mediterranean: The Selected Proceedings of the International Shakespeare Association World Congress, Valencia, 2001*, Ed. Tom Clayton, Susan Brock and Vicente Forés, Newark, DE and Cranbury, NJ: University of Delaware Press/AUP, 2004
- Paul A. Cantor "The Shores of Hybridity: Shakespeare and the Mediterranean", in *Literature Compass*, Volume 3, Issue 4, pp. 896-913, July 2006
- <http://www.sparknotes.com/shakespeare/>

Eseje Dimpna Kalahan „Brižljivo sa tkatinama“ (izvod iz Dymphna Callaghan “Looking well to linens: women and cultural production in *Othello* and Shakespeare’s England”) i Valter Koen „Trgovina u *Otelu*“ (izvod iz Walter Cohen “The undiscovered country: Shakespeare and mercantile geography”), oba preuzeta iz zbornika *Marxist Shakespeare*, za ovaj program prevela je Vesna Radovanović.

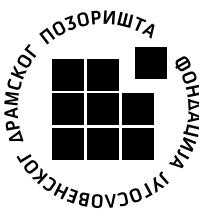
Sažetak na engleskom preveo Vuk Simić.

Fotograf: Nenad Petrović

Dizajn plakata i korica programa: Slavimir Stojanović

Dizajn programa: Branko Rosić

PREDSTAVA JE NAPRAVLJENA UZ POMOĆ
FONDACIJE JUGOSLOVENSKOG DRAMSKOG POZORIŠTA

SPONZORI JUGOSLOVENSKOG DRAMSKOG POZORIŠTA

MEDIJSKI SPONZOR

SAGA
new frontier group

Jugoslovensko dramsko pozorište

Kralja Milana 50
11000 Beograd

VD direktora
Tamara Vučković-Manojlović

Umetnički direktor
Gorčin Stojanović

Program uredili
Jelena Kovačević
Gorčin Stojanović

www.jdp.rs
Telefoni blagajne
2644 447 i 3061 957

Štampa
Masel Group
Tiraž 1000

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-2:792.091(083.97)

VILIJAM Šekspir: Otelo : Premijera na
sceni "Ljuba Tadić", 23. decembra 2012. :
sezona 2012/13 / [program uredili Jelena
Kovačević i Gorčin
Stojanović]. - Beograd : Jugoslovensko
dramsko pozorište, 2012 (Beograd : Masel). -
39 str. : ilustr. ; 20 x 21 cm

Tiraž 1.000. - Biografije: str. 32-35. -
Summary.

ISBN 978-86-80513-63-8

а) Шекспир, Вилијам (1564-1616) - "Отело" -
Сценско извођење - Програми
COBISS.SR-ID 195535628